

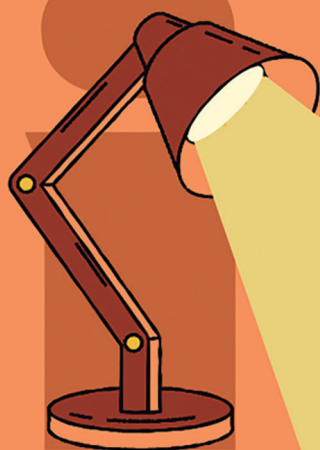
Наукові перспективи
Видавнича група

Успіхи

досягнення
у науці

№ 6(6)
2024

**Ми висвітимо ваші
професійні здобутки**

серія "Управління та адміністрування"
серія "Соціальні та поведінкові науки"
серія "Освіта"
серія "Право"

*Інститут держави і права імені В.М.Корецького
НАН України*

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного
управління*

«Успіхи і досягнення у науці»

*(Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління
та адміністрування», Серія «Соціальні та
поведінкові науки»)*

№ 6(6) 2024

Київ – 2024

*V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine*

Publishing Group “Scientific Prospects”

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«Successes and Achievements in Science»

*(Law Series, Education Series, Management and
Administration Series, Social and Behavioral
Sciences Series)*

№ 6(6) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 3041-1254 Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6))

“Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)»:
журнал. 2024. № 6(6) 2024. С. 940.

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 19.08.2024, № 7/8-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України # 582 від 24.04.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 073 Менеджмент, 076 Підприємство та торгівля, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 051 Економіка

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання, Християнської академії педагогічних наук України

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних, соціальних, поведінкових наук, освіти, права, а, також, управління та адміністрування з метою їх впровадження у сучасній освітній простір

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Крусян Анжеліка Романівна – Вчений секретар Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Члени редакції журналу з галузі знань "Право":

1. Кваша Оксана Олександрівна – доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
2. Булкат Марина Сергіївна - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «УКРАЇНА», науковий консультант департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду (Київ, Україна)
3. Драган Олена Василівна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
4. Тимченко Геннадій Петрович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (Київ, Україна)
5. Губанов Олег Олександрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри службового та медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
6. Канцір Володимир Степанович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права і процесу Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
7. Світличний Олександр Петрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
8. Оробець Костянтин Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
9. Кришевич Ольга Володимирівна - кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
10. Тимчишин Андрій Михайлович - доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія (Івано-Франківськ, Україна)
11. Шевчук Олександр Михайлович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Управління та адміністрування":

1. Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління (Київ, Україна)
2. Пахомова Тетяна Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально – наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)

3. Мельниченко Олександр Охотолійович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету Міністерства охорони здоров'я України (Харків, Україна)
4. Ситник Григорій Петрович - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
5. Андріяш Вікторія Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна)
6. Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Київ Україна)
7. Кухарчук Петро Михайлович - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
8. Василенко Надія Володимирівна - доктор філософії в галузі 0-11- Науки про освіту, магістр Публічного управління та адміністрування, професор, професор кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
9. Новаченко Тетяна Василівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ
10. Грищенко Трина Миколаївна - доктор наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
11. Гончарук Наталія Трохимівна - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)
12. Мосора Лариса Степанівна - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
13. Клименко Анастасія Сергіївна - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», директор центру підвищення кваліфікації кадрів, доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
14. Улько Євгеній Миколайович - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету Старший науковий співробітник відділу інноваційної економіки, зовнішніх зв'язків та інформатизації наукових досліджень ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»
15. Логоша Роман Васильович - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету (Вінниця, Україна)
16. Безена Іван Михайлович - кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)
17. Зелінська Галина Олексіївна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
18. Канцір Ірина Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
19. Леонов Ярослав Володимирович - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджмент фізичної культури Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)
20. Карпінський Борис Андрійович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
21. Антипенко Надія Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
22. Гой Наталія Василівна - спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського університету імені Василя Стефаника
23. Брік Світлана Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Соціальні та поведінкові науки":

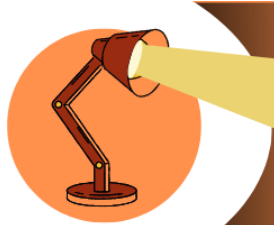
1. Залуцька Христина Ярославівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка», (Львів, Україна)
2. Карпенко Лідія Миколаївна - доктор економічних наук, професор, міжнародний професор, професор кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
3. Македон Вячеслав Владиславович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
4. Квасній Любов Григорівна - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
5. Ходаківський Володимир Миколайович - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету (Житомир, Україна)
6. Угоднікова Олена Ігорівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (Харків, Україна)
7. Слободянюк Ольга Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки національної економіки Національного університету «Одеська юридична академія», (Одеса, Україна)
8. Грабарев Андрій Володимирович - кандидат економічних наук, доцент кафедри інформатики та системології КНЕУ, (Київ, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Освіта":

1. Гончарук Віталій Володимирович - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хімії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
2. Гумеір Гусейн Ахмедов - доктор педагогічних наук, професор (Баку, Азербайджан)
3. Дергач Маргарита Альфрїтівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії (Запоріжжя, Україна)
4. Зеленська Людмила Дмитрівна - доктор педагогічних наук, професор, декан факультету історії і права, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)

5. Козубцов Ігор Миколайович - доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри бойового застосування засобів зв'язку (доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін) Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (Київ, Україна)
6. Красницька Ольга Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук Національного університету оборони України (Київ, Україна)
7. Лаппо Віолетта Валеріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології, Коломийський навчально-науковий інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Коломия, Україна)
8. Литовченко Ірина Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
9. Миколайко Володимир Валерійович - кандидат педагогічних наук, доцент, Проректор з міжнародних зв'язків та стратегічного розвитку Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
10. Ненько Юлія Петрівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної мовної комунікації Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (Черкаси, Україна)
11. Островська Маріанна Ярославівна - кандидат педагогічних наук, Доктор філософії в галузі педагогіки, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, (Берегово, Україна)
12. Поліщук Наталія Миколаївна - доктор філософії, викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
13. Синеккоп Оксана Степанівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Київ, Україна)
14. Чугай Оксана Юрійівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського», (Київ, Україна)
15. Шулигіна Раїса Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

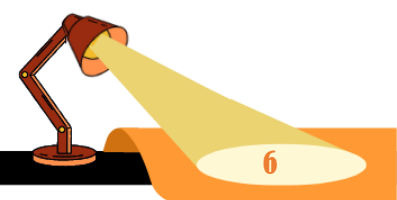
Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

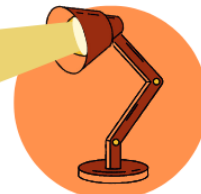

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

Берч В.В. <i>ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ УЧАСТІ НАРОДУ У РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ</i>	16
Бублейник В.А. <i>ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО НАДАННЯ ЕЛЕКТРОНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МІГРАЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСТВА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ</i>	26
Варакута І.О. <i>ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СУЧАСНОСТІ</i>	34
Войцещук А.Д., Гуцул І.А. <i>КОНТРАБАНДА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ</i>	44
Волинець В.В. <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ: ПОТОЧНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	57
Волкова Н.В., Махмудов Х.З., Михайлова О.С. <i>ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КОМЕРЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	68
Жукова І.В. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД ДО РОЗГЛЯДУ ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ</i>	81
Запотоцька О.В. <i>НАУКОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СЛУЖБОВОГО ПРАВА У АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ УКРАЇНИ</i>	92
Комаринська Ю.Б., Мировська А.В., Патик Л.Л. <i>ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ТА ДОКАЗУВАННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ</i>	102

Кругляк К.Б. 116
ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СТОРІН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Намясенко О.К., Ратушний С.М. 128
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: У ПОШУКАХ МОДЕЛІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Нікіфорова Т.І. 141
СУДОВА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПРОБАЦІЙНОГО НАГЛЯДУ

Політова А.С. 156
СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пустовіт Ю.Ю. 168
ЛІЦЕНЗУВАННЯ АЗАРТНИХ ІГОР В УКРАЇНІ

Телявський А.М. 178
ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ЧАСТКУ УЧАСНИКА ТОВАРИСТВА: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Шевчук О.Т. 197
ПРАВО НА ДИВІДЕНДИ УЧАСНИКА ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЯК СКЛАДОВА ПРАВА ВЛАСНОСТІ: ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ЗАХИСТ

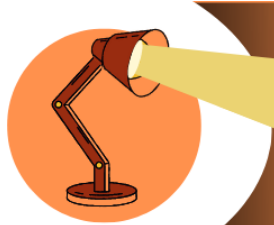
СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Bilynska M.M., Dolzhenkov O.O. 213
IMPROVING THE MECHANISMS OF PUBLIC ANTI-CRISIS POLICY IN UKRAINE AFTER THE WAR

Danylov O.V. 225
BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND DIGITAL TRADE: NEW PERSPECTIVES FOR GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT

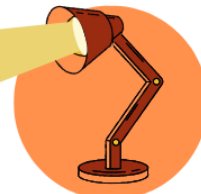
Klymchuk M.P. 237
ENSURING GLOBAL ENERGY SECURITY IN CURRENT GEOPOLITICAL CONDITIONS

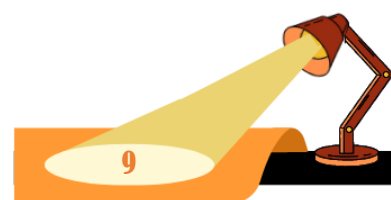

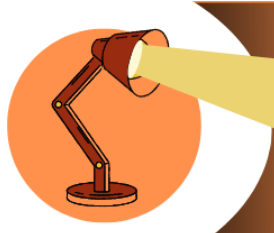
- Андрусів У.Я., Мажак Ю.М.** 246
*ЗЕЛЕНЕ БУДІВНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЯ ВІДНОВЛЕННЯ БУДІ-
ВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ*
- Андрушків І.П., Ратич У.І.** 256
*НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ПОЧАТКУ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ*
- Антипенко І.В., Ігнатенко В.О.** 269
*ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО-
УПРАВЛІНСЬКІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ*
- Антипенко І.В., Михно В.В.** 278
*ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ТРАДИЦІЙНОЇ
СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ*
- Беззубко Л.В., Точонов .В., Беззубко Б.І.** 286
ЦИФРОВІЗАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ
- Богданенко А.І.** 298
*СВІТОГЛЯДНІ КОМПОНЕНТИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ У
НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ*
- Вербовенко О.П.** 313
*АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ВІДОМОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО
АПАРАТУ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТАКТИЧНОГО ТА ОПЕРАТИВНОГО РІВНІВ
ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ*
- Волкова Н.В., Світлична А.В., Михайлова О.С.** 322
*ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ СПОЖИВАЧІВ У КОНТЕКСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ І
ТОРГІВЛІ*
- Гасюк І.Л., Іваній О.М.** 333
*КОЛЕГІАЛЬНІ ТА ЕКСПЕРТНІ МЕТОДИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВ-
ЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ*
- Голоцван С.В.** 350
*ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ
ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА*

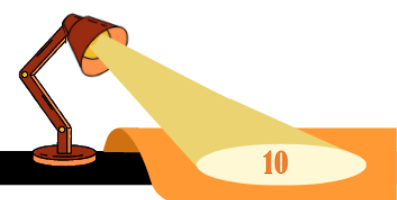
- Данилов О.В.** 364
БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЇ У ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ І ТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ
- Єрмак В.О., Логвиненко О.М.** 381
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД
- Замідра С.В.** 395
ГАРМОНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ ТА МІЖГРУПОВИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ГРОМАД
- Карпенко Ю.В., Животенко В.О., Дзеверіна К.С., Богданівський В.В.** 413
НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА
- Кириленко М.М.** 426
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ
- Клименко О.С.** 437
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД
- Кошовий Б.-П.О.** 446
СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ДОСЯГНЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІЇ ЯК КОМПЛЕКСНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАВДАННЯ
- Крейденко В.В.** 460
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРЕЗИДЕНТСЬКО-ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ (1996-2006, 2010-2014 РР.)
- Лаврентій Д.С.** 472
СОЦІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ СФЕРОЮ УКРАЇНИ

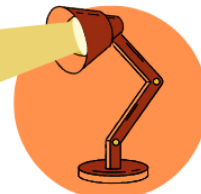

**Успіхи і
досягнення
у науці**

- Лаврентій Д.С.** 483
СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: АНАЛІЗ КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ
- Лапичак Н.І.** 498
ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ЕВОЛЮЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ Й СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ: ЗМІНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
- Левкун Т.В., Мельничук В.І.** 506
ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
- Магомедов А.О.** 520
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ
- Мельниченко О.А., Косенко А.В., Кравченко Ж.Д., Савченко І.Г.** 538
ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ ТА РОЗВИТКУ СУМІЖНИХ ГАЛУЗЕЙ/СФЕР НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
- Міщук Є.В., Іванов Р.В.** 550
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
- Равлінко З.П.** 560
СТРУКТУРИЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА
- Савченко В.Ю.** 571
ТАЛАНТ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ТРЕНД РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ
- Сагачко Ю.М., Заїка С.О., Грідін О.В.** 585
РОЛЬ ЕКСПЕРТНОЇ АНАЛІТИКИ У ВЗАЄМОДІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Світлична В.Ю. 595
*УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НЕЙРОМАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ*

Скорик Г.І., Кармазин М.Т. 607
*ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ*

Філіппова В.Д. 622
СУЧАСНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Халіна О.В., Шмагало В.І. 635
*ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ ЯК СПОСОБУ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ*

Хвалібота Р.І. 650
*ЗМІНИ В МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ЇХ ВПЛИВ НА ТРАНСФОР-
МАЦІЮ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ:
ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПАРАДИГМИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ*

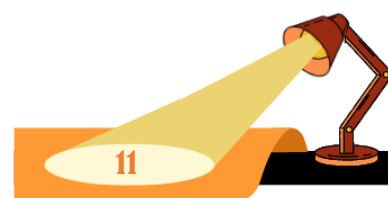
СЕРІЯ «Соціальні та поведінкові науки»

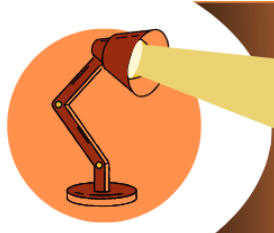
**Hrabariev A.V., Derbentsev V.D., Rososhenko V.M., Myslynskyi D. I.,
Fedorenko O.D.** 658
*AI IN BANKING: CURRENT APPLICATIONS, CHALLENGES, AND
PROSPECTS*

**Korohodova O.O., Voitko S.V., Chernenko N.O., Hlushchenko Ya.I.,
Omelianchuk R.O.** 675
*THE ROLE OF LOGISTICS IN ORGANIZING INTERNATIONAL
TRANSPORTATION*

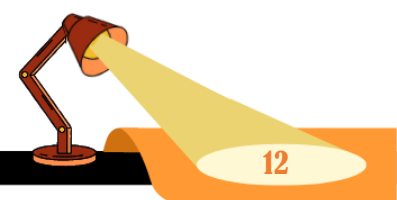
Pereguda Yu.A. 687
*METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND FACTORS OF EFFECTIVE
FINANCIAL ACTIVITY DEVELOPMENT MANAGEMENT ENTERPRISES
LIVESTOCK*

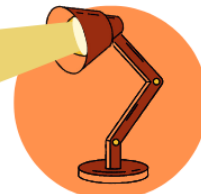
Rekunenko I.I., Shupik A.V. 708
*ADAPTING BUSINESS MODELS FOR COMPETITIVE ADVANTAGE IN
THE IT SECTOR*

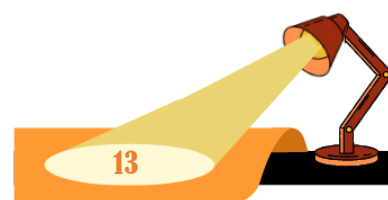

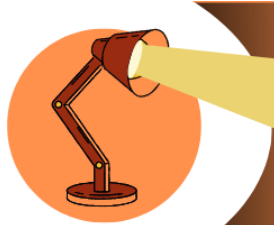
Антонюк Д.А., Коляда О.О. <i>ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ</i>	726
Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П., Токар І.І. <i>ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ</i>	738
Бородіна Ю.Р., Глущенко Я.І. <i>АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	752
Вдовенко Л.О., Поліщук С.П. <i>ВИКЛИКИ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	762
Вірт М.Ю. <i>ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	775
Волощук Т.В. <i>ПРОГРАМИ СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС З УКРАЇНОЮ: ІНСТРУМЕНТИ, ОСОБЛИВОСТІ, БЮДЖЕТ ТА ПРІОРИТЕТИ</i>	785
Глущенко А.М. <i>СУТНІСТЬ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ: ІСТОРІЯ КОНЦЕПЦІЇ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ</i>	798
Касьянчук С.М. <i>СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКУ</i>	808
Краснова І.В., Вовк Є.О., Головін А.Ю. <i>ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ</i>	820
Кривоберець М.М., Перегуда Ю.А., Башинська М.І. <i>АНАЛІЗ РОЛІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ЛОГІСТИКИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ</i>	836
Кузьома В.В. <i>ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАНОВЛЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ</i>	849

Кульчицька Н.Є. <i>МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ОСВІТИ</i>	861
Мікуліна М.О., Поливаний А.Д. <i>АНАЛІЗ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ АГРОПІДПРИЄМСТВА НА ЕНЕРГОРЕСУРСИ</i>	871
Спаський І.Д., Мартиросян І.А. <i>ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КРЕАТИВНОГО ДОБРОБУТУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ</i>	880
Стовба Т.А. <i>ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО МОРСЬКИХ СУДЕН</i>	890
Удодова Я.В. <i>ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В АУДИТІ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАОХОЧЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ СУСПІЛЬСТВА</i>	902
Цвілій С.М. <i>МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ МІЖНАРОДНОЇ КОРПОРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ КРАЇНИ З ПОСЛАБЛЕНОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ</i>	912
Шевченко М.Г., Опанасенко А.О., Шевченко Н.Ю. <i>ФІНАНСОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ В ПЕРІОДИ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ</i>	926

УДК 352.071

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)-762-774](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6)-762-774)

Вдовенко Лариса Олександрівна доктор економічних наук, професор,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

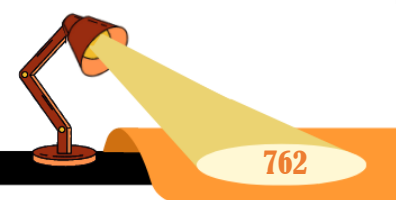
Поліщук Сергій Павлович директор ТОВ «Вінниця Енергоефективна»,
м. Вінниця, <https://orcid.org/0009-0007-2121-4584>

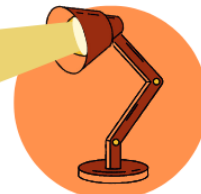
ВИКЛИКИ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Стаття присвячена результатам реалізації реформи децентралізації та викликам в умовах воєнного стану. Інтегрування України до європейської економіки викликає потребу у підвищенні результативності у фінансовій сфері як на державному, так і на місцевому рівнях. Виділено позитивні результати реформи децентралізації та проблемні питання її подальшої реалізації. Зроблено висновки, що за реформи децентралізації місцеві бюджети стають основним інструментом реалізації регіональної політики, а їх формування є важливою складовою бюджетної політики, що визначає ступінь ефективності здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і повноважень та впливає на стан соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Визначено, що наповненість місцевих бюджетів залежить від можливостей використання економічного потенціалу території, а також від ефективного використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні. Розглянуто показники наповнення місцевих бюджетів та визначено частку місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України.

Встановлено, що реалізація реформи децентралізації супроводжується певними викликами, складною політико-правовою ситуацією в країні, недоліками нормативно-правового регулювання. Ключовими викликами реформи децентралізації є: низький рівень професійної компетентності управлінських кадрів; низька кваліфікація управлінських кадрів, що формують стратегію розвитку громади; брак фахівців; відсутність контролю за результативністю реалізації стратегії розвитку громади) – все це вимагає оперативного вирішення складних завдань і підвищення ефективності взаємодії між органами державної влади та керівництвом територіальних громад.

Успішна реалізація та завершення реформи децентралізації має величезне значення для повоєнної відбудови економіки країни. Тому в подальшому

зростатиме роль активізації самих громад в розвитку територій та пошуку інвестицій для розкриття економічного потенціалу регіонів.

Ключові слова: децентралізація, бюджетна (фінансова) децентралізація, місцеві бюджети, органи місцевого самоврядування, розвиток, власні доходи.

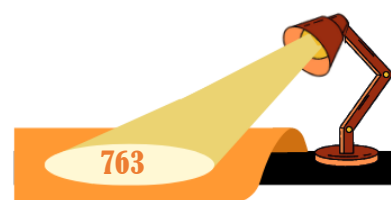
Vdovenko Larysa Oleksandrivna doctor of economic sciences, professor, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

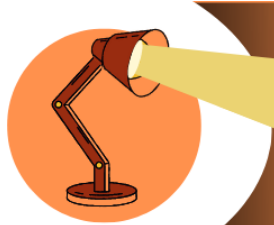
Polishchuk Serhii Pavlovych director of Vinnytsia Energoefektivna LLC, Vinnytsia, <https://orcid.org/0009-0007-2121-4584>

CHALLENGES OF DECENTRALIZATION REFORM UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Abstract. The article is devoted to the results of the implementation of the decentralization reform and challenges in the conditions of martial law. The integration of Ukraine into the European economy requires increasing efficiency in the financial sphere both at the state and local levels. Positive results of the decentralization reform and problematic issues of its further implementation are highlighted. Conclusions were made that for the reform of local budgets, decentralization is the main tool for the implementation of regional policy, and their formation is an important component of budget policy, which ensures the degree of efficiency in the implementation of the functions and powers assigned to them by local self-government bodies and affects the state of socio-economic development of administrative-territorial units. It was determined that the fullness of local budgets depends on the possibilities of using the economic potential of the territory, as well as on the effective use of budgetary resources at the local level. Indicators of the filling of local budgets were considered and the place of local budgets in the revenues of the consolidated budget of Ukraine was determined.

It has been established that the implementation of the decentralization reform is accompanied by certain challenges, a difficult political and legal situation in the country, and deficiencies in regulatory and legal regulation. The key challenges of the decentralization reform are: low level of professional competence of management personnel; a number of qualifications of management personnel forming the community development strategy; marriage of specialists; control over the effectiveness of the implementation of the community development strategy) - all this requires prompt resolution of complex tasks and improvement of the effectiveness of interaction between state authorities and the leadership of territorial communities.

The successful implementation and completion of the decentralization reform is of great importance for the recovery of the country's economy. Therefore, the role of activation of the communities themselves in the development of the territory and the search for investments to reveal the economic potential of the regions will continue to grow.

Keywords: decentralization, budgetary (financial) decentralization, local budgets, local self-government bodies, development, own revenues.

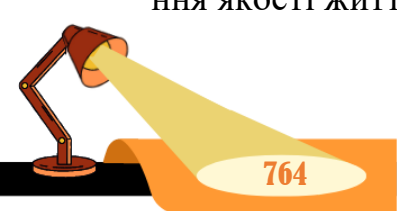
Постановка проблеми. Інтегрування України до європейської економіки викликає потребу у підвищенні результативності у фінансовій сфері як на державному, так і на місцевому рівнях, що є можливим за умови підвищення фінансової незалежності територіальних громад. З огляду на досвід інших країн, делегування повноважень органам місцевого самоврядування сприяє їхній фінансовій незалежності, підвищує результативність виконання функцій держави, а також сприяє якісному наданню суспільних благ та послуг [1, с. 63].

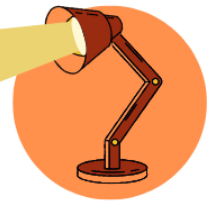
Існуюча система місцевих фінансів довгий період не спромоглась забезпечити фінансову достатність місцевих бюджетів як вагомого джерела розвитку громад, тому виникла необхідність у проведенні реформи децентралізації, покликаної зміцнити дохідну базу місцевих бюджетів, вдосконалити бюджетне регулювання з метою впливу на соціальний та економічний розвиток регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження реформи децентралізації знайшли відображення в працях Гришка В.В. [2], що розглядає особливості формування стратегії економічного розвитку регіону з урахуванням конкурентних можливостей кожного з них; Луїної І. [3] щодо створення ефективної системи міжбюджетних відносин; Лисенко Ж.П. [1], де висвітлюються можливості місцевої влади щодо розвитку власної території через збалансування місцевих видатків із пріоритетними потребами місцевої громади та інших. Загалом у цих та в інших працях здійснено глибокий аналіз умов впровадження реформи децентралізації в Україні, висвітлено проблеми бюджетної децентралізації. Попри численні дослідження у цій сфері, питання подальшої реалізації реформи бюджетної (фінансової) децентралізації в Україні потребує подальшого вивчення у період післявоєнного відновлення.

Мета статті – дослідження результатів реформи децентралізації в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Побудова ефективної регіональної політики на державному та місцевому рівні є основою ефективного функціонування регіону і має забезпечувати його економічний розвиток, зниження рівня безробіття, залучення інвестицій в інфраструктуру регіону, підвищення якості життя населення, реалізацію наявного потенціалу тощо [2].

Ефективність регіональної політики проявилась при проведенні реформи децентралізації, позитивні результати якої вплинули на якість життя, перш за все, мешканців об'єднаних територіальних громад.

Першим етапом у здійсненні реформи децентралізації влади в Україні, стала бюджетна (фінансова) децентралізація, метою якої є підвищення рівня фінансової спроможності місцевих бюджетів та створення умов до нарощування їх дохідної бази. Вона стала механізмом заохочення громад до об'єднання через отримання субвенцій з державного бюджету, які використовувались громадами на власний розсуд.

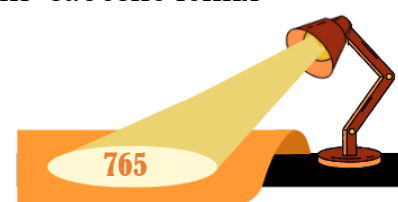
Вектор реформ у бюджетній сфері в Україні спрямований на фінансову децентралізацію задля дієвої форми організації управління державними коштами, оскільки вона всебічно відповідає новій системі економічних відносин, побудованих з урахуванням ринкових засад. Однією з висхідних умов незалежності та нормального функціонування органів місцевої влади є фінансова децентралізація, оскільки розширює можливості місцевої влади щодо розвитку власної території, якісно підвищує рівень надання суспільних послуг через збалансування місцевих видатків із пріоритетними потребами місцевої громади безпеку [1, с. 63].

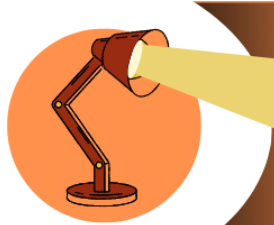
На думку Когут Ю.М. [4], «бюджетна децентралізація є складною реформою, яка покликана змінити всю систему управління країною, де громади отримують можливість самостійно ухвалювати рішення і відповідати за їх реалізацію, самостійно визначати пріоритети соціально-економічної і фінансової політики, їх реалізовувати».

Найважливішою складовою у процесі децентралізації є надання саме фінансових (бюджетних) повноважень об'єднаним територіальним громадам (ОТГ), тобто проведення бюджетної децентралізації, що дозволить створити умови для забезпечення їх сталого економічного зростання та розвитку, високої продуктивності наявних ресурсів та добробуту населення» [5, с. 65].

Реформа децентралізації повноважень та розподілу ресурсів органів державної влади в Україні в тому числі спрямована на інклюзивне зростання та відновлення соціальної справедливості шляхом розв'язання таких соціально-економічних проблем: усунення нерівності доходів між сільськими та міськими домогосподарствами; подолання суттєвого розриву в якості освітніх послуг і при формуванні стартового трудового потенціалу сільської й міської молоді; унеможливлення подальшого соціального відчуження окремих категорій сільських жителів; недопущення незворотності демографічної кризи та масової міграції сільського населення, що призводить до обезлюднення сільських територій тощо [6, с. 53].

Таким чином, до повномасштабного вторгнення в Україні відбулися кардинальні зміни адміністративно-територіального устрою, направлені на вдосконалення системи місцевого самоврядування в частині забезпечення

Успіхи і досягнення у науці

самостійності місцевих бюджетів, функціонування самодостатніх та фінансово незалежних територіальних громад. Основним суб'єктом реформи стала територіальна громада, яка завдяки підтримці органами місцевого самоврядування зможе вирішувати нагальні проблеми території, використовуючи її економічний потенціал, що сприятиме забезпеченню інтересів не лише місцевих мешканців громади, а й інтересів адміністративно-територіальної одиниці того чи іншого регіону, а отже і держави загалом.

За роки впровадження реформи децентралізації влади в Україні завершено реформу адміністративно-територіального поділу, сформовано об'єднані територіальні громади, яким у розпорядження передано землю і комунальну власність, укрупнено райони, проведено бюджетну (фінансову) децентралізацію, сформовано механізм співпраці між громадами для вирішення спільних питань та існуючих проблем.

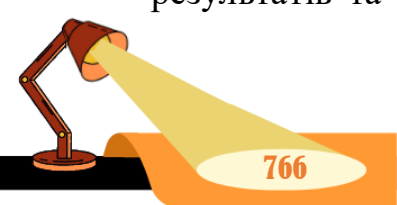
Так, за реформи децентралізації, що розпочалася в Україні у 2014 р. станом на 16 липня 2021 р. було створено 1470 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) (з них 410 міських, 433 селищних та 627 сільських (в Україні - 443 міста, 1960 селищ та 26261 село); 8065 старостинських округів (з яких найбільша частка - 57% з чисельністю населення від 500 до 1800 осіб, 21% - з чисельністю від 1500 до 3000 осіб, 15% - з чисельністю населення до 500 осіб і найменша частка 7% - з чисельністю населення понад 3000 осіб). Відповідно до нової системи адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня (райони) було створено 136 районів, 119 районних рад, 119 районних державних адміністрацій [7].

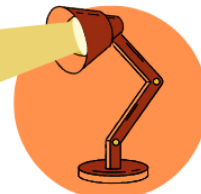
Реформа децентралізації в Україні вселила надію на краще майбутнє регіонів через вирішення нагальних проблем місцевого значення.

Здобутками впровадження реформи децентралізації є «підвищення доходів місцевих бюджетів у результаті бюджетної децентралізації, завершення процесу об'єднання громад, затвердження нового адміністративно-територіального поділу України внаслідок укрупнення районів, пожвавлення економічної діяльності в ОТГ, розвиток форм співпраці між самими громадами, а також підвищення рівня залученості жителів до соціального та політичного життя своїх громад» [8, с. 69].

Серед основних позитивних результатів децентралізації слід відзначити активізацію співпраці бізнесу з місцевою владою, розвиток малого і середнього бізнесу, конструктивне вирішення громадами власних проблем, формування достатнього рівня доходів на місцевих рівнях для розвитку громад і самофінансування проєктів, ефективне використання ресурсного потенціалу, диверсифікацію місцевої економіки з метою забезпечення ефективної зайнятості населення та зростання рівня їх доходів [8, с. 71].

Разом з тим, реформа децентралізації в Україні, окрім позитивних результатів та досягнень не позбавлена і таких проблем: «низька податко-

спроможність, проблеми розвитку економічно слабких та малолюдних територіальних громад, відсутність стратегічного бачення щодо економічного і соціального розвитку в окремих громадах, неефективне використання наявних бюджетних коштів» [9, с.176], а також низька якість кадрового складу, неефективне використання фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад; зростання протиріч між центром і регіонами та політизація діяльності органів місцевого самоврядування. Ці та інші виклики, пов'язані з воєнним станом в країні є стримуючими щодо подальшої успішної її реалізації, знижують фінансову спроможність та самодостатність територіальних громад.

Отже, за реформи децентралізації місцеві бюджети стають основним інструментом реалізації регіональної політики й вирішення таких важливих завдань, оскільки там концентруються потоки бюджетних коштів та здійснюється їх перерозподіл для виконання бюджетних зобов'язань, визначених законодавством.

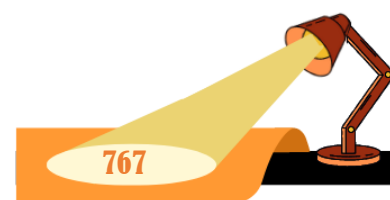
Формування місцевих бюджетів є важливою складовою бюджетної політики, визначає ступінь ефективності здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і повноважень та впливає на стан соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

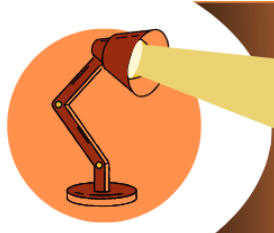
Наповненість місцевих бюджетів залежить від можливостей використання економічного потенціалу території, а також від раціонального та ефективного використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні.

Відповідно до завдань Бюджетної декларації на 2022-2024 роки [10] «Державна бюджетна політика щодо місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин у 2022-2024 рр. реалізовуватиметься шляхом забезпечення динаміки доходів, що зараховуються до місцевих бюджетів, збереження рівня їх надходжень не нижче 20 відсотків доходів зведеного бюджету України та зменшення частки трансфертів в доходах місцевих бюджетів».

При цьому, згідно зі Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р, частка доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у зведеному бюджеті України на 2023 рік була задекларована на рівні 25% [11].

Аналізуючи частку місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету, можна зробити висновки, що в 2023 році їх частка скоротилась і становила 17,8% (рис.1).

Успіхи і досягнення у науці

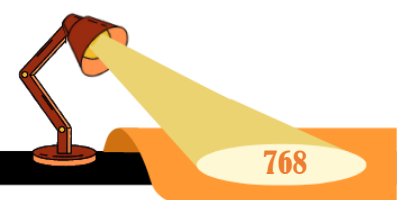
Рис. 1 Частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без трансфертів)*

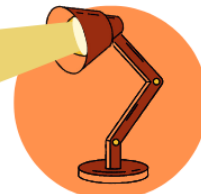
*Джерело: побудовано на основі [12]

Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2023 рік показує суттєву відмінність від 2022 року в бік зростання. При цьому варто відмітити, що надходження до державного бюджету також значно зросли, порівняно з 2022 роком. Так, приріст доходів загального фонду без трансфертів (фактично власні доходи: в основному це податкові надходження) по місцевих бюджетах за 2023 рік складає +11,0% (+43,8 млрд грн), в порівнянні із 2022 роком. В той же час, приріст доходів по державному бюджету складає +21,1% (+212,9 млрд грн) і зумовлений значним ростом надходжень від податку на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (+44,7% або +113,1 млрд грн) та акцизного податку (+63,5% або +65,0 млрд грн). Ріст по місцевих бюджетах зумовлений зростанням надходжень податку із доходів фізичних осіб (+6,3% або +17,2 млрд грн), єдиного податку (+18,2% або +8,6 млрд грн), акцизного податку (+63,3% або +8,0 млрд грн) та податку на майно (+19,1% або +7,0 млрд грн). При цьому, якщо порівнювати 2023 рік із довоєнним 2021 роком, приріст місцевих бюджетів складає +25,5%, на відміну від державного бюджету із приростом +13,9% [12].

Найбільшими за обсягами надходження до державного та місцевих бюджетів є власні надходження бюджетних установ (787,2 млрд грн), які у 2023 році перевищили ПДФО, міжнародні гранти, ПДВ, акциз та податок на прибуток, які є ключовими надходженнями. Вагомими надходженнями для місцевих бюджетів залишається ПДФО, єдиний податок, майнові податки, роздрібний акциз.

Найбільшими у структурі доходів місцевих бюджетів за 2023 рік є податкові надходження, які складають 67% доходів загального та спеціального фондів із трансфертами. Трансферти з державного бюджету становлять менше третини надходжень (27%).

У структурі податкових надходжень найбільшу питому вагу складає податок із доходів фізичних осіб 66,6% (або 289,4 млрд грн). Наступним за обсягом податкових надходжень йде єдиний податок (12,8% або 55,8 млрд грн), вагомими також є майнові податки, які складають 10,1% всіх податкових надходжень або 43,8 млрд грн. Чималу частку займає акцизний податок з роздрібного продажу тютюнових виробів та алкоголю (3,2% або 14,0 млрд грн), акциз із пального почав поступатись роздрібному акцизу (8,4 млрд грн або 1,9% всіх податкових надходжень) [12].

В період воєнного стану показують територіальні громади громади показали свою стійкість, фінансову автономію та стабільність у фінансуванні публічних послуг населенню громад. Управління на місцевому рівні та виконання всіх повноважень (як власних так і делегованих) було забезпечено ефективними управлінськими рішеннями на місцях завдяки реформі децентралізації.

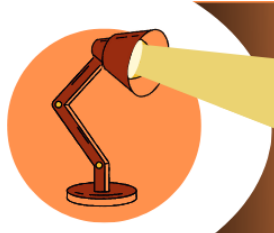
Разом з тим, виклики і загрози пов'язані із воєнним станом в країні негативно впливають фінансову стабільність, стійкість місцевих бюджетів через збитки завдані війною регіонам і громадам.

Оцінка збитків, завданих регіонам та громадам під час повномасштабного вторгнення, є ключовим завданням для розуміння масштабів впливу війни на країну та її відбудову. Варто ретельно аналізувати всі аспекти цього питання, щоб у майбутньому забезпечити ефективне відновлення та стабільний розвиток. Обсяг руйнувань на деяких територіях важко оцінити, адже у регіонах України досі тривають інтенсивні обстріли та бої. Житлові будівлі, адміністративні споруди, промислові об'єкти, дороги, мости стали об'єктами нищівних атак, подекуди навіть цілі селища чи міста зруйновані майже вщент. Міжнародний досвід свідчить, що країни, які пережили масштабні руйнування, рідко спроможні точно оцінити, скільки ресурсів необхідно, аби відновити нормальне життя в державі. За підсумками червня 2023 року, сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України, перевищила \$150 млрд, із яких \$55,9 млрд – втрати житлового фонд. Водночас загальна сума відбудови у березні цього року було оцінена Світовим банком у \$411 млрд. [13].

Нині, органи місцевого самоврядування продовжують здійснювати свою роботу в нових умовах воєнного стану, співпрацюючи з військовими адміністраціями, погоджуючи між собою окремі повноваження, долаючи різні виклики воєнного стану. Нові умови доповнили спектр діяльності органів місцевого самоврядування: організація реєстрації статусу переселенців, видача довідок, розміщення переселенців, надання консультацій, обстеження пошкодженого війною житла та оцінка збитків, відбудова територій тощо.

За умов необхідності розв'язання складних проблем воєнного стану суттєво підвищено ефективність взаємодії між органами державної влади,

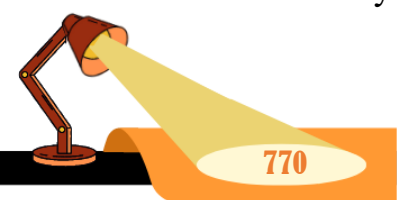
Успіхи і досягнення у науці

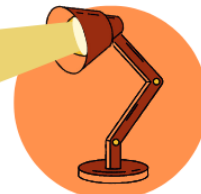
керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій. Зокрема налагоджено механізм економічної підтримки Збройних Сил України, здійснено успішну релокацію частини бізнесу із зони бойових дій і сусідніх із нею територій у західні регіони, проводиться евакуація цивільного населення. Для підтримки українських міст у пошуку партнерів створена нова онлайн-платформа Cities4Cities за підтримки Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. Платформа є безплатним онлайн-інструментом, що дозволяє ОМС України та інших регіонів Європи поділитися своїми потребами та пропозиціями, пов'язаними з міською інфраструктурою, а також налагодити прямі зв'язки для співпраці з отримання практичної допомоги [14].

Громади, де не велися бойові дії, змогли гідно прийняти внутрішньо-переміщених осіб, забезпечити їх належною інфраструктурою та наданням публічних послуг на відповідному рівні. Крім цього, надходження до місцевих бюджетів в громадах, які не постраждали від військової агресії росії, дозволили наповнювати єдиний казначейський рахунок в умовах війни. І навіть з урахуванням значних податкових пільг громади зуміли наповнювати свої бюджети на рівні вище минулого року і відновити зростання [15].

Реформа децентралізації продовжується і 26 березня 2024 року Кабінет Міністрів України своїм Розпорядженням затвердив план заходів з реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади на 2024-2027 роки, серед яких [16]: врегулювання окремих питань адміністративно-територіального устрою; переформатування місцевих державних адміністрацій в органи префектурного типу; відновлення діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на деокупованих територіях; розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади за принципом субсидіарності; посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування для забезпечення здійснення визначених законодавством повноважень; формування професійної конкурентної служби в органах місцевого самоврядування; створення передумов для залучення жителів до прийняття управлінських рішень на місцях, розвиток форм прямого народовладдя; посилення інституційної спроможності асоціацій органів місцевого самоврядування. Більшість із поставлених завдань включають заходи вдосконалення законодавчої бази.

З початком повномасштабної війни в Україні відбувається переоцінка значення та ролі децентралізації. Раніше реформа децентралізації вважалася успішною для вирішення завдань місцевого економічного розвитку. Планувалося завершення основного її етапу для посилення євроінтеграційних прагнень України. Але у 2022–2023 роках децентралізація успішно пройшла величезні випробування та продемонструвала свою важливість в умовах воєнного стану як одна зі складових оборони та спротиву ворогові... В умовах

війни вона також підсвітила переваги децентралізованої системи управління у вигляді підтримки територіальної оборони та зміцнення незалежності України. Якщо на початку реформи її головними завданнями були відхід від радянської, авторитарної системи управління територіями, економічний розвиток міст та сіл, забезпечення місцевої демократії, розвиток місцевого самоврядування та створення незалежних органів, то в умовах війни цінність реформи значно посилилась [17].

Успішна реалізація та завершення реформи децентралізації має величезне значення для повоєнної відбудови економіки країни. Нині окремі громади активно включилися в процеси відновлення та роблять відновлення ефективним. Частина громад вже почала перегляд стратегічних документів, працюючи над стратегіями відновлення та розвитку. Тому зростатиме роль активізації самих громад в розвитку територій та пошуку інвестицій для розкриття економічного потенціалу регіонів.

Актуальною проблемою для вирішення буде посилення кадрової та інституційної складової.

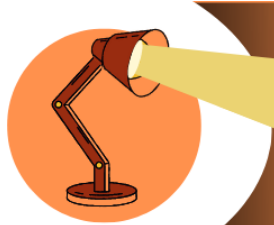
В умовах воєнного стану держава намагається спростити процедури ухвалення рішень. Однак внаслідок ухвалення рішень на центральному рівні органи місцевого самоврядування можуть бути відсторонені від процесу розв'язання місцевих питань. Тому надважливо мати ефективний інструмент взаємодії з державою, щоб вона ухвалювала якісні рішення, які стосуються місцевого самоврядування в тісному діалозі з громадами. Наразі такий інструмент фактично безальтернативний – це асоціації органів місцевого самоврядування [17].

На нашу думку, розширення повноважень органів місцевого самоврядування сприятиме новим можливостям (запровадження освітніх, соціальних, медичних, культурних та інфраструктурних проєктів) для громад, найбільш постраждалим від війни.

Висновки. Отже, децентралізація є однією з найефективніших та найуспішніших реформ, проведених в Україні, яка стала вирішальним фактором соціального та економічного розвитку, зокрема і в період воєнного стану. Результатами реформи децентралізації є встановлення нового адміністративно-територіального поділу, що уможливило підвищення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, збільшення частки податкових надходжень в структурі власних доходів місцевих бюджетів та зменшення частки офіційних трансфертів від органів державного управління.

Встановлено, що реалізація реформи децентралізації супроводжується певними викликами, зумовленими запровадженням режиму воєнного стану, складною політико-правовою ситуацією в країні, недоліками нормативно-правового регулювання. Такими ключовими викликами реформи децентралізації є: низький рівень професійної компетентності управлінських

кадрів; низька кваліфікація управлінських кадрів, що формують стратегію розвитку громади; брак фахівців; відсутність контролю за результативністю реалізації стратегії розвитку громади) – все це вимагає оперативного вирішення складних завдань і підвищення ефективності взаємодії між органами державної влади та керівництвом територіальних громад.

Успішна реалізація та завершення реформи децентралізації має величезне значення для повоєнної відбудови економіки країни. Тому в подальшому зростатиме роль активізації самих громад в розвитку територій та пошуку інвестицій для розкриття економічного потенціалу регіонів.

Література:

1. Лисенко Ж.П., Олексин А.Г. Проблеми та шляхи удосконалення реформи фінансової децентралізації з урахуванням міжнародного досвіду. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. Том 31 (70). № 3. 2020. С. 63.

2. Гришко В. В., Шарий Г. І. Європейський досвід формування стратегії управління економічним розвитком регіону. *Економіка та суспільство*. Випуск 64. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4313/4239>. (дата звернення: 14.08.2024)

3. Луніна І. О. Районні бюджети у контексті ефективної системи міжбюджетних відносин. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_03_1_47_uk.pdf.

4. Когут Ю. М., Ковач-Румп Г. Л. Фінансова децентралізація в Україні та її вплив на формування місцевих бюджетів: досягнення і недоліки. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2021/77.pdf (дата звернення: 14.08.2024)

5. Куценко Т. Ф., Дударенко Є. Ю. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_3_15. (дата звернення: 14.08.2024)

6. Ходаківська О. В., Кононенко О. М. Еволюція економічних теорій сталого сільського розвитку. *Економіка АПК*. 2020. № 10. С.49-61.

7. Децентралізація в Україні: офіційний сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua>.

8. Могилова М.М. Об'єднання територіальних громад в Україні: перспективи і ризики для розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 68-76.

9. Вдовенко Л.О., Тітов Д.В. Стан та проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. С.175-181.

10. Постанова Верховної Ради України Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-IX#Text> (дата звернення: 15.08.2024)

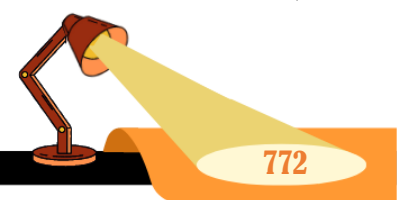
11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/proshvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805> (дата звернення: 14.08.2024)

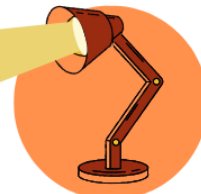
12. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetiv-za-2023-rik/> (дата звернення: 10.08.2024)

13. Відбудова в регіонах та громадах: як підраховують збитки. <https://iaa.org.ua/articles/reconstruction-in-regions-and-communities-how-losses-are-calculated/>

14. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> (дата звернення: 14.08.2024)

15. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetiv-za-2023-rik/> (дата звернення: 14.08.2024).

16. План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки (згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 березня 2024 р. № 270-р.) <https://mtu.gov.ua/content/reforma-decentralizacii-dorozhnyakarta.html> (дата звернення: 14.08.2024)

17. URL: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini> (дата звернення: 14.08.2024)

18. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> (дата звернення: 14.08.2024)

References:

1. Lysenko, Zh. P., Oleksyn, A. G. (2020). Problemy ta shlyahy udoskonalennia reform finansovoi decentralizacii z urahuvaniem mizhnarodnoho dosvidu. [Problems and ways of improving the reform of financial decentralization taking into account international experience]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. seria Ekonomika I Upravlinia*. Tom 31 (70), 3, 63 [in Ukrainian].

2. Gryshko, V.V., Shariy, G.I. (2024). Yevropeyskyi dosvid formuvania strategii upravlinia ekonomichnym rozvytkom region. [European experience in the formation of a strategy for managing the economic development of the region]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vypusk 64. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4313/4239>. [in Ukrainian].

3. Lunina, I.O. Rayoni budzhety u konteksti efektyvnoi systemy mizhbudzhethnyh vidnosyn, [District budgets in the context of an effective system of inter-budgetary relations]. Retrieved from: http://eip.org.ua/docs/EP_03_1_47_uk.pdf.

4. Kogut, Yu, M., Kovach-Rump. G. L, Finansova decentralizaciya v Ukraini ta ii vpluv na formuvania miscevyh budzhethiv dosyagnennia I nedoliky. [Financial decentralization in Ukraine and its influence on the formation of local budgets: achievements and shortcomings] *Efektivna ekonomika*. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/77.pdf [in Ukrainian].

5. Kucenko, T, F., Dudarenko, Ye.Yu.(2017). Obyednani terytorialni gromady v Ukraini: korotkyi analitychnyi oglyad. [United territorial communities in Ukraine: a brief analytical review]. *Ekonomika ta derzhava*. 3, 64-70. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_3_15. [in Ukrainian].

6. Hodakivska, O.V., O.M.Kononenko (2020). Evolyutsiya ekonomichnyh teoriy staloho silskoho rozvytku. [Evolution of economic theories of sustainable rural development]. *Ekonomika APK*. 2020, 10. 49-61. [in Ukrainian].

7. Decentralizaciya v Ukraini: oficyynyi sayt. Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua>.

8. Mogylova, M.M. (2019). Obyednani terytorialni gromady v Ukraini: perspektyvy i ryzyky dlya rozvytku silskyh terbtorii. [Unification of territorial communities in Ukraine: prospects and risks for the development of rural areas]. *Ekonomika APK*, 5, 8-76. [in Ukrainian].

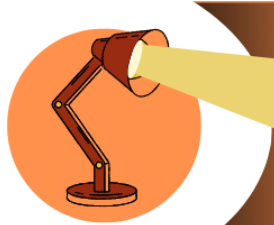
9. Vdovenko, L.O., Titov, D.V. (2019). Stan ta problemy rozvytku obyednanyh terytorialnyh gromad v Ukraini. [The state and problems of the development of united territorial communities in Ukraine]. *Infrastruktura rynku*. 2019. 31, 175-181. [in Ukrainian].

10. Postanova Verhovnoi Rady Ukrainy Pro byudzhethnu deklaraciyu na 2022-2024 roky. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-IX#Text>

11. Pro shvalenia Strategii reformuvania systemy upravlinia derzhavnyvy finansamy na 2022-2025 roky ta planu zahodiv z ii realizacii. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805> [in Ukrainian].

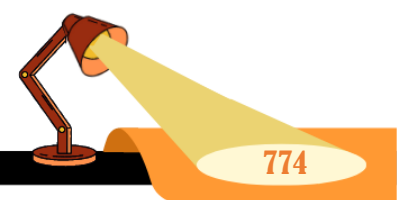
12. Analiz mistsevyyh byudzhethiv za 2023 rik. Retrieved from: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhethiv-za-2023-rik/> [in Ukrainian].

**Успіхи і
досягнення
у науці**

13. Vidbudova v regionah ta gromadah: yak pidrahovuyut zbytky Retrieved from: <https://iaa.org.ua/articles/reconstruction-in-regions-and-communities-how-losses-are-calculated/>
14. Retrieved from: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> [in Ukrainian].
15. Retrieved from: URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetiv-za-2023-rik/> [in Ukrainian].
16. Plan zahodiv z reformyvania miscevoho samovriaduvania ta terytorialnoi organizacii vlady v Ukraini na 2024-2027 roky. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/content/reforma-decentralizacii-dorozhnya-karta.html> [in Ukrainian].
17. Retrieved from: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini> [in Ukrainian].
18. Retrieved from: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> [in Ukrainian].

Журнал

«Успіхи і досягнення у науці»

(Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)

Випуск № 6(6) 2024

*Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.*

*Видавець:
ФОП «Жукова Ірина Віталіївна», Свідоцтво серія ДК № 7425 від 09.08.2021 р.*